

سیره نبوی در دولت اسلامی داعش

فاطمه متوسّلی

شیمبار

۱۴۰۱

سرشناسه	: متوسلی، فاطمه، ۱۳۵۵-
عنوان و نام پدیدآور	: سیره نبوی در «دولت اسلامی» داعش / فاطمه متوسلی.
مشخصات نشر	: تهران: شیمبار، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۳۶۹ ص: مصور (رنگی).
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۸۰۲-۷-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۳۴۰] - ۳۴۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. — دیدگاه درباره اسلام و دولت
موضوع	: Muhammad, Prophet -- Views on Islam and state
موضوع	: داعش
موضوع	: IS (Organization)
موضوع	: داعش — تاریخ
موضوع	: IS (Organization) -- History
موضوع	: داعش — در رسانه‌های گروهی
موضوع	: IS (Organization) -- In mass media
رده بندی کنگره	: ۵/HV۶۴۳۲
رده بندی دیویی	: ۶۲۵/۳۰۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۸۷۴۴۵۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

عنوان: سیره نبوی در «دولت اسلامی» داعش

نویسنده: فاطمه متوسلی

ناشر: شیمبار

ناظر فنی: علیرضا تقی قلعه‌نو

طراح جلد: ابراهیم خدادوست

چاپ و صحافی: چاپ نصر

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۸۰/۰۰۰ تومان

نوبت و سال چاپ: اول چاپ: ۱۴۰۱

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۸۰۲-۷-۷

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۱۳	سرنیشت:
۱۵	پیشگفتار:
۱۹	معرفی و نقد پژوهش‌های مرتبط
۳۶	مفاهیم کلیدی
۳۶	بازنمایی
۳۹	دولت اسلامی
۴۰	در آمد؛ دابق و رومیه
۴۲	نشریه دابق
۴۴	نشریه رومیه
۴۷	اهمیت، فایده و هدف پژوهش
۴۷	معرفی منابع و مآخذ محوری
۶۳	از زرقاوی تا خلافت اسلامی
۶۵	درآمد
۶۶	خشت اول
۶۶	آموزه‌های سلفی
۶۷	فرزند اردن
۶۸	جنگ مقدس و هجرت
۶۸	بازگشت به اردن و اسارت
۶۹	قطبی شدن
۷۱	هجرت و بیعت
۷۲	انتخاب مقصد و تقویت قوا
۷۴	دشمن دور و نزدیک، و القاعده عراق
۷۶	نوآوری‌ها، حربه‌ها و دستاوردها
۸۰	پس از زرقاوی
۸۲	نشانه‌های گسست
۸۳	پرچم
۸۴	آستانه افول
۸۶	ابوبکر بغدادی

۸۷	بوکا، دانشگاه جهادی‌ها
۸۹	شام؛ سرزمین ملاحم
۹۰	ردپای القاعده عراق در سوریه
۹۱	ابو محمد جولانی
۹۳	بالاگرفتن مشاجرات
۹۴	حذف رقبا
۹۵	دارالاسلام بدون مرز
۱۰۱	نشریه دابق
۱۰۳	درآمد
۱۰۴	دابق
۱۰۶	احیاء خلافت بر منهج نبوی
۱۰۷	مفهوم امامت برگرفته از ملت ابراهیم
۱۱۱	از هجرت تا خلافت؛ سرانجام پایداری با عبرت آموزی از وقایع صدراسلام
۱۱۳	خلافت اسلامی
۱۱۴	پذیرش دعوت نوح یا گرفتارشدن در سیل
۱۱۵	«بهترین مردم امت من از نسل من هستند»
۱۱۷	سنت دعوت به مباحله
۱۲۱	دعوت به هجرت؛ هجرت از نفاق به اخلاص
۱۲۱	دولت اسلامی پیش از ملحمه
۱۲۲	بازگشت اسلام به غربت اولیه
۱۲۳	شام سرزمین ملاحم
۱۲۴	هجرت به شام ملهم از ملت ابراهیم
۱۲۵	برخورد با قبایل، منطبق با سیره پیامبر ﷺ و سنت
۱۲۷	تمایز دولت اسلامی در شرایط استقرار با دوران مکی پیامبر ﷺ
۱۲۸	آخرین نبرد و احیاء برده‌داری
۱۳۰	بقا و گسترش
۱۳۱	یحیی، پیامبر شهید
۱۳۴	ارزهای ضرب شده در دولت اسلامی
۱۳۵	مردن به مرگ جاهلیت
۱۳۸	سنت فراعنه و طاغوتیان
۱۳۹	از میان رفتن منطقه خاکستری
۱۳۹	سوزاندن مرتدین در جنگ‌های رده

- ۱۴۲ ..... هشدار سلف خطاب به مرتدین .....
- ۱۴۳ ..... محمد ﷺ جداکننده .....
- ۱۴۶ ..... فرقه‌گرایی فرعون .....
- ۱۴۸ ..... ابوبکر صدیق؛ دوره‌های به یادماندنی .....
- ۱۵۰ ..... جوانان قاتلان ابوجهل .....
- ۱۵۱ ..... هشدار سلف نسبت به خطر ارجاء .....
- ۱۵۴ ..... قاعدین! .....
- ۱۵۵ ..... دسیسه‌چینی مرتدین .....
- ۱۵۷ ..... قانون الهی یا قوانین انسانی؟ .....
- ۱۵۷ ..... احتجاج ابوبکر در سقیفه .....
- ۱۶۰ ..... غزوات و سرایای دولت اسلامی مدینه در ماه رمضان .....
- ۱۶۱ ..... قوانین الهی حاکم در دارالاسلام .....
- ۱۶۴ ..... از نبرد احزاب تا جنگ با متحدین .....
- ۱۶۵ ..... التزام ابراهیم نبی به اصل ولایت و برائت .....
- ۱۶۷ ..... ترس انبیاء و اولیاء از ابتلا به فساد .....
- ۱۶۷ ..... تقابل احزاب با دولت اسلامی (مدینه) .....
- ۱۶۹ ..... اخراج بنی نضیر .....
- ۱۷۱ ..... نزاع و عدم اطاعت از امام عامل شکست در نبرد أحد .....
- ۱۷۲ ..... رژیم آل سعود و ابو جهل بن هاشم .....
- ۱۷۳ ..... از اسماعیل صفوی تا روافض دوران .....
- ۱۷۴ ..... تأمل در آیات قرآن .....
- ۱۷۵ ..... اخوت مرتدین .....
- ۱۷۶ ..... حکم اهل رده؛ «المهدوره دماؤهم» .....
- ۱۸۱ ..... فتنه مغول .....
- ۱۸۴ ..... پاسخ به دعوت پیامبر ﷺ .....
- ۱۸۶ ..... مهیا نمودن شرایط ظهور مسیح .....
- ۱۸۸ ..... ریشه‌های تاریخی دشمنی با اهل کتاب .....
- ۱۹۰ ..... شمشیر، مجری قانون الهی .....
- ۱۹۲ ..... سخنی با خواهران .....
- ۱۹۳ ..... توصیه مادر شهید .....
- ۱۹۳ ..... نیمه همتای مهاجرین .....
- ۱۹۵ ..... دختران برده، کنیزان، یا خودفروشان؟ .....

۱۹۸	..... همسران غیرقانونی
۲۰۱	..... ایوب نبی و شکیبایی و همراهی همسرش در مصائب
۲۰۴	..... تعدد زوجات در سیره سلف
۲۰۶	..... شرط نگهداری عده برابر با سنت
۲۰۹	..... نشریه روسیه
۲۱۱	..... درآمد
۲۱۳	..... انس در نبرد احد
۲۱۴	..... تلفیق دانش و جهاد نزد صحابه، تابعین و سلف
۲۱۶	..... جهاد، نقطه عطف اسلام
۲۱۸	..... دین اسلام و جماعت مسلمین؛ شکر نعمت
۲۱۹	..... لزوم خشونت و سختگیری با کفار
۲۱۹	..... سختگیری سیره پیامبر ﷺ
۲۲۲	..... سختگیری سنت خلفا
۲۲۴	..... بشارت پیروزی قریب الوقوع به صابرين
۲۲۶	..... خانه عنکبوت، سست‌ترین خانه‌ها
۲۲۷	..... ایمان به تحقق وعده خدا و رسول اکرم ﷺ در مواجهه با احزاب
۲۲۹	..... به سوی ملحمه کبری در دابق
۲۳۳	..... جهاد با دعا؛ سیره انبیاء، پیامبر ﷺ، صحابه و تابعین
۲۳۵	..... سلطان محمود غزنوی، شکننده بتها و غلبه‌کننده بر بدعتها
۲۳۸	..... تداوم هجرت
۲۴۰	..... غرباء
۲۴۲	..... گناه بدعت‌گذاران و تحریم‌کنندگان جهاد
۲۴۵	..... پیمان جهاد تا مرگ، از مفاد صلح حدیبیه
۲۴۶	..... ظفر پس از صبر؛ منطبق با شواهد موجود در سیره پیامبر ﷺ
۲۴۹	..... تفرقه در امور دنیوی در نتیجه اجتناب از وحدت به واسطه دین
۲۵۱	..... غرامت کشتار
۲۵۲	..... شعله‌های عدالت
۲۵۶	..... تیر بیاندازید فرزندان اسماعیل!
۲۵۹	..... منع اهل ایمان از پذیرش ولایت یهود و نصاری
۲۶۰	..... نبرد احد بهترین نمونه عبرت‌گیری
۲۶۱	..... فتنه از کشتن مخربتر است
۲۶۴	..... پیشگویی پیامبر ﷺ در مورد تقلید از کفار در امت خویش

۲۶۴	مدد پروردگار در روز حُنین .....
۲۶۷	شوق شهادت در میان صحابه .....
۲۷۰	بنانهادن دولت اسلامی بر منهج نبوی .....
۲۷۱	تنها توکل بر خدا، با عبرت آموزی از نبرد حُنین .....
۲۷۲	تکذیب مشرکین در سیرهٔ پیامبر ﷺ و صحابه .....
۲۷۲	اعلام برائت از طاغوتیان همزمان با آغاز دعوت پیامبر ﷺ .....
۲۷۲	نبرد صحابه با خویشاوندان مشرک .....
۲۷۳	عهد عاصم بن ثابت انصاری .....
۲۷۴	تحریم کعب بن مالک .....
۲۷۵	مردانی در میان افراد باایمان .....
۲۷۵	محققشدن وعدهٔ الهی در غزوات .....
۲۷۷	حملات پیامبر ﷺ به کاروان قریش .....
۲۸۰	رنجیده شدن پیامبران با مصائب (۱) .....
۲۸۳	حکم مسیحیان متخاصم .....
۲۸۷	رنجیده شدن پیامبران با مصائب (۲) .....
۲۸۹	صبر تا تحقق وعدهٔ الهی .....
۲۹۲	سریه‌های دولت اسلامی مدینه .....
۲۹۴	راندن کافرانِ اهل کتاب از خانه‌هایشان .....
۲۹۵	رنجیده شدن پیامبران با مصائب (۳) .....
۲۹۶	تفاهمنامهٔ دولت اسلامی با اصول «دولت مبارک نجدی» .....
۲۹۷	حزب و جمعیت خدا پیروز است. .....
۲۹۷	توصیه‌های مهم به مجاهدین (۱) .....
۳۰۰	مواجههٔ مؤمنین با احزاب .....
۳۰۵	لزوم همانندی موحدین با صحابه .....
۳۰۹	مقاومت بی سابقهٔ مجاهدین در طول تاریخ .....
۳۱۰	دولت اسلامی در مقایسه با دولت نبوی .....
۳۱۲	صبر بلال هنگام شکنجه .....
۳۱۳	دشمن را به اسلام، هجرت و جزیه فراخوانید. .....
۳۱۵	جنبش احزاب در نبرد خندق .....
۳۱۸	سربازان خلیفه به شوق شهادت پیشروی می‌کنند. .....
۳۲۲	مَثَل منافقین در نبرد أحد .....
۳۲۵	سخنی با خواهران .....

۳۲۵	..... سپاه عسره و آمرزیده شدن عثمان
۳۲۷	..... داستان مقاومت از زندگی صحابیات
۳۳۰	..... وجوب پیروی از همسران پیامبر ﷺ
۳۳۱	..... ازدواج زنان بیوه، سنت مقرر در میان صحابیات
۳۳۳	..... فرزندآوری و طلب فرزند، سیره انبیاء و صلحا
۳۳۵	..... ام حبیبیه، مادر مؤمنان، الگوی ولایت و برائت
۳۳۷	..... خویله دختر ثعلبه و هند دختر عتبه
۳۳۸	..... مرد و زن، همانند چوپان مسئول مراقبت از فرزندان هستند.
۳۴۰	..... خدیجه همسر پیامبر ﷺ و اسماء دختر ابوبکر
۳۴۲	..... استقامت صحابه پس از نبرد احد
۳۴۵	..... توصیه پیامبر ﷺ به ام حمید ساعدی
۳۴۷	..... نتیجه گیری
۳۵۳	..... فهرست مراجع
۳۵۵	..... مراجع فارسی و عربی
۳۶۱	..... مراجع لاتین
۳۶۴	..... سایت ها
۳۶۷	..... پیوسته

سرنیشت:

هراس از اسلام، به وسعت جهان، فارق از آنچه در میان شمار قابل توجهی از غربیان و فرق غیر اسلامی رواج یافته، و تبعات آن سرزمین‌های اسلامی و مسلمانان - به ویژه شیعیان - را متأثر نموده، انگیزه‌ای شد تا در جستجوی پاسخ چرایی و چگونگی پدیدار شدن این بینش و عوارض مادی و معنوی آن، موضوع بنیادی نگاشته پیش رو قرار بگیرد. لیکن به منظور پرهیز از موازی‌کاری و لزوم تمایز با تلاش‌های محققان بسیار از سراسر دنیا، نگارنده در این مکتوب به مدد کاوش‌های میدانی، نیز استعانت از متخصصین در حوزه تاریخ، سیاست و خاورمیانه و درک ضرورت مطالعات بیشتر در مورد گروه سلفی - تکفیری - جهادی داعش، تصمیم بر آن شد تا پژوهشی در این زمینه، با محوریت نشریات ایشان صورت پذیرد. تا آن زمان هرگز شهامت دیدن تصاویر منتشرشده در فضای مجازی یا شنیدن و خواندن اخبار مرتبط با عاملان این جریان را نیافته بودم. با این وجود، این جنبش پرآشوب و سراسر خشونت با ادعای «راست‌دینی»، گهگاه کابوس شبانه من بود. صرف‌نظر از هراس و تردید اولیه، انتخاب این موضوع با تمام علائق من، یعنی تلفیق تاریخ قدیم و جدید و دغدغه و جهت‌آلودگی اسلام در جهان و در عصر حاضر همسو بود؛ اما داعش و نشریاتشان، یعنی خواندن اخبار و دیدن تصاویر واضح و باکیفیت تنها برخی از کنش‌ها ...، گویی در قلمرو متصرفه داعیان کذاب دولت اسلامی ناظر اقدامات و مخاطب خطیبان، عاملان و گزارشگران وابسته به این جریان بودن، و سران و هواداران این گروه تکفیر و توحش صفر تا صد وقایع را با استنادات و ارجاعات مکرر به قرآن و احادیث منقول از پیامبر ﷺ و روایاتی که اشاره به تاریخ (صدر) اسلام دارند برای بازگو، تعریف، تشریح و توجیه کنند؛ آن گونه که می‌خواهند بدانی و باور داشته باشی یا به صدق آن ایمان بیآوری.

پس از برگزیدن عنوان، در کنار مسئولیت‌ها و وظایف دیگر از جمله خانه‌داری و فرزندپروری، خوانش وسواس‌گونه مجموعاً ۲۸ مجلد نشریه دابق و رومیه آغاز شد. بیش از دو سوم محتوای نشریات، در راستای هر آنچه بویی از تاریخ داشت یا نام شخصیت، راوی و واقعه‌ای تاریخی را یدک می‌کشید، گزینش و ترجمه شد. سپس خواندن اخبار، کتاب‌ها و مقالات، هم‌زمان با کنار هم قرار دادن مطالب ترجمه شده، حذف کردن و اضافه نمودن بخش‌هایی با مطالعه مکرر آغاز شد. در همیشه بر روی یک پاشنه نمی‌چرخد؛ برخی مواقع سرخوش از گذران وقت در دانشگاه و کتابخانه دکتر ترکشوند و غرق در رضایت حاصل از انجام بخش‌هایی بودم، و مواقعی دیگر وقفه‌های کوتاه و بلند از پس پیشامدی به ناچار بساط پژوهش را برای مدتی برمی‌چید، و هر زمان بازگشت مجدد نیازمند تمرکز و تجمیع حواس دوچندان و مستلزم برنامه‌ریزی جدید بود.

تقابل جبر و اختیار و گاه فائق آمدن جبر در حین کار، و بارزترین نمونه آن شیوع ویروس کرونا و قرنطینه، منجر به پذیرش این حقیقت شد که دیگر نمی‌توان از کمک و مساعدت افرادی که به شدت دلگرم و نیازمند یاریشان بودم، بهره‌مند شد. لذا مدتی سرعت پیشرفت بسیار نامحسوس و گاه فرسایشی بود. بسته به میزان فرصت پیش آمده و احوالات روحی‌ام، تکه‌هایی از پازل هزاران قطعه را پیدا کرده، کناری می‌نهادم؛ به امید یافتن فرصتی مغتنم و فرارسیدن گاه چینش، و پر کردن فضاهای خالی و برقراری پیوندی ارزشمند میان آنها، تا کلیه مطالب همسو با عنوان منتخب باشند.

عدم امکان دسترسی به مقالات خارجی نیز مزید بر مشکلات بود، لیکن شماری از آن‌ها به مدد اساتید بزرگوار در اختیار نگارنده قرار گرفت. غالباً اختصاص وقت جهت انجام پژوهش که نیازمند تمرکز و انسجام زمان بود، در طول روز امکان‌پذیر نبود. برنامه‌ریزی‌های جدید تنها به طور موقت کارگر می‌افتادند. لذا کار شبانه تا سحر در دستور کار قرار گرفت.

به موجب روش پژوهش یعنی مطالعه موردی، لزوم مطالعه جزء به جزء، واکاوی، جمع‌آوری داده‌ها، افزودن‌ها و کسرکردن‌ها با مراجعات مستمر به مورد پژوهشی تا پایان کار، افزون بر دشواری، گاه رخوت و کسالت نیز در پی دارد؛ چراکه با وجود زمان سپری شده، تا نیمه‌های کار پیشرفت کار نامحسوس و غیرقابل ارزیابی است. از این رو، در این پژوهش پس از اتمام ترجمه از میانه راه تقریباً به تمامی بخش‌ها به تناوب پرداخته می‌شد.

نگارش، تدوین و تنظیم این نگاشته، منطبق با کتاب روش پژوهش در تاریخ آقای دکتر حضرتی، کتاب مذکور و تکمله آن، یعنی روش پژوهش در تاریخ‌شناسی؛ با تجدیدنظر و اضافات، همواره یاری‌رسان نگارنده بوده‌است.

همسفران قطار شهری، همکاران خادم در حرم مطهر رضوی، همچنین توریست‌هایی که مسئولیت راهنمایی ایشان را در حرم بر عهده داشتیم، تا دوست و آشنا، همه و همه در جریان و مورد مشورت قرار می‌گرفتند. مجموعه گفتگوها در کنار راهنمایی اساتید بزرگوار می‌همچون آقای دکتر یاسر قزوینی حائری، آقای دکتر رسول جعفریان و آقای دکتر کرمی پور، آقای دکتر احمدی و ... از اساتید دانشگاه تهران، در کنار یافته‌ها و پژوهش‌های جمع‌آوری شده و مطالعات مستمر به انحاء مختلف در به ثمر رساندن این مجموعه یاری‌رسان بوده‌اند.

و اما لازم است از همسر همیشه همراه، دخترانم (مهديه و باران) به موجب رنج‌هایی که متحمل شدند، یگانه خواهرم و دوست گرانقدر جناب آقای محمد باقری صدر، دانشجوی دکتری علوم حدیث که همواره و در تمامی مراحل، با رهنمودهای خویش راه را بر من هموار نمودند، تشکر و قدردانی کنم.

پیشگفتار:

طرح پیشگویی‌های آخرالزمانی، ادعای بازگشت به سیره و سنت پیامبر ﷺ و «خلف صالح» ایشان، لزوم مقابله با بدعت‌ها، کفر و الحاد با استدلال و استناد به آیات، احادیث و روایات، در ادوار مختلف تاریخ به مراتب ابزاری جهت تکفیر و تفکیک حق و باطل از نگاه احزاب و گروه‌های متعدد بوده است. این عوامل انگیزشی، عموماً برخاسته از باور به ظواهر آیات، همراه با گزینش روایات و روایان مورد وثوق برخی از نحله‌های اسلامی یا منسوب به اسلام، موجبات شورش علیه طاغوت زمان، جهاد با مرتدین و مشرکین به بهانه هدایت یا ریشه‌کن کردن آنان و در نهایت تأسیس حکومت و خلافت «اسلامی» را فراهم نموده است.

درک این ضرورت به‌ویژه در عصر حاضر و پس از برچیده‌شدن بساط آخرین خلافت اسلامی، یعنی انحطاط خلافت عثمانی در سال ۱۹۲۲ میلادی^۱ - برابر با سال ۱۳۴۱ قمری - از جانب گروه‌های مختلف جهادی سبب شد تا در این راستا اقداماتی صورت پذیرد. لذا در برهه‌ای از زمان گستره‌ای از سرزمین‌ها متأثر گشته و پیامدهایی را به دنبال داشته است. این جنبش‌ها نیازمند دعوت و جذب نیرو از میان افرادی بودند که با وجود مشقات بسیار، از جمله: طردشدن‌ها، لزوم پشت سر نهادن‌ها و گذشتن‌ها، نیز احتمال از دست دادن جان، مال و خانواده، در جستجوی نامداری، زندگی سرشار از هیجان برخلاف رخوت و سکون وضعیت فعلی و گاه در طلب راست‌دینی و به امید رستگاری و پیروزی یا کشته‌شدن در مسیر حق، از سرزمین خود هجرت نموده، به داعیان پیوسته و به امید «بقا و گسترش» عازم میادین نبرد شوند. در مقابل، افراد بسیاری در این تشنج‌ها به اشکال گوناگون متضرر گشته، سرزمین‌هایی ویران شده و بناها و آثار تاریخی بی‌شماری از میان رفته‌اند؛ و صد البته اشخاصی که در دفاع از آرمان، سرزمین، همکیشان و هموطنان ستم‌دیده خود وارد جنگی ناخواسته شده‌اند. به هر روی، «ایدئولوژی»، به‌ویژه ایدئولوژی برخاسته از مذهب، مهم‌ترین محرک حوادث و جنبش‌هایی بوده که در طول تاریخ به وقوع پیوسته‌اند. هر زمان رهبرانی به بهانه نارضایتی از وضع موجود تا جاه‌طلبی، آغازگر این تحرکات بوده، بدین منظور رهروانی را آگاهانه و عمدانه از میان افراد مستعد و با سطحی متمایز از آگاهی و درک متفاوت گردآورده، برانگیخته و هدایت کرده‌اند.

اما در سال‌های اخیر، و البته نه یگانه مورد بلکه برجسته‌ترین این جنبش‌ها، اقدام گروه جهادی - سلفی - تکفیری موسوم به «دولت اسلامی» بوده است. این دولت خودخوانده، ماحصل اقدامات صورت گرفته در

^۱ عطلون، عبدالباری، دولت اسلامی؛ خلافت دیجیتال، ترجمه: محمدرضا الفت، تهران: نشر کلاغ، ۱۳۹۶، ص ۱۵۵.

کاخ سفید به منظور تجزیه منطقه خاورمیانه و حفظ بقای رژیم صهیونیستی^۱، با استفاده از عاملیت اسلام و شعار بازگشت به سنت و موازین اصیل اسلامی برابر با سیره پیامبر ﷺ، خلفای صالح، صحابه و تابعین، نیز متأثر از اندیشهٔ مجددان و احیاگران دوره‌های پسین، همچون ابن تیمیه و محمد بن عبدالوهاب، ایدهٔ قریب‌الوقوع بودن ساعت قیامت را بازگو کرده‌اند. از پس این اعلان، سران این جنبش پرآشوب بر ضرورت مهیاکردن شرایط تا ظهور منجی با «احیاء خلافت بر منهج نبوی» تأکید نمودند. بدین وسیله، پس از نفوذ در برخی مناطق ناآرام خاورمیانه و گسترش سرزمین‌های متصرفه، ادعای بازگشت مجدد خلافت را بشارت داده و با تبلیغات گسترده به مدد رسانه، فراخوان بیعت با «خلیفه»، هجرت به شام، «سرزمین ملاحم» و گردآمدن زیر پرچم «دولت اسلامی» را صادر نمودند. در نتیجهٔ این فراخوان، افراد و گروه‌های بسیار از سراسر دنیا به این دعوت لبیک گفته و در قلمرو دولت اسلامی گرد آمدند.

پایه‌های اولیهٔ ظهور «دولت اسلامی» با هجرت انفرادی اول شخص این گروه از اردن، آموزش بایسته‌های جهادی و اعتقادی، تشکیل گروهکی مخفی با امداد مالی القاعده^۲، انجام عملیات تروریستی جسته گریخته و اعلان پذیرش مسئولیت این اعمال، اعلام موجودیت نمود و در نهایت با کسب امتیاز نمایندگی «القاعده» در عراق بنا نهاده شد. با رسیدن به قوای مورد نیاز انسانی، تسلیحاتی، عملیاتی و تسلط بر سرزمین‌های هم‌جوار و گذر از فراز و فرودهای بسیار در سایهٔ افزوده‌شدن بر شمار موافقان یا مخالفان، از دست‌دادن سران و انتخاب جانشین در مقاطع مختلف، کاسته‌شدن از محبوبیت نسبی به موجب کنش‌های افراطی در میان گروهی از هواداران، تجدید قوا و تقویت جایگاه، این گروه جهادی راه خود را به سوریهٔ نابسامان گشود و «توید» بازگشت مجدد خلافت را به گوش جهانیان رسانید.

اقداماتی اعم از کشتار، ترور، ضبط اموال و اسارت زنان و دختران، با نسبت‌دادن عباراتی همچون «کافر»، «مرتد» یا «مشرک» به افراد و احزاب، ضمن توجیه رسالت خویش و تحقق اهداف موردنظر، موجی از رعب، وحشت و آشوب را در جهان، به‌ویژه در منطقهٔ خاورمیانه، به ارمغان آورد. تبعات این پدیده شمار بسیاری از محققان و پژوهشگران سراسر دنیا، با تخصص‌ها و رویکردهای متفاوت را بر آن داشت تا این جنبش را از زوایای مختلف مورد مطالعه و بررسی قرار دهند. آنان با واکاوی مؤلفه‌های چپستی «دولت اسلامی» و چگونگی گسترش آن، ضمن بهره‌مندی از امکانات و ظرفیت‌های موجود، اعم از زمان، مکان و شرایط، و سودجستن از پرزورترین اشکال تکنولوژی به‌ویژه انحاء مختلف رسانه، همچنین استنادات قرآنی و روایی، هر یک به نوعی کوشیده‌اند تا افزون بر دستیابی به عوامل و دلایل توفیق «دولت اسلامی»،

^۱ بی‌نا، «القاعده و داعش ساخته دست آمریکا» در عراق و یمن ترند شد»، شبکهٔ العالم، دی ۱۴۰۱.

<https://fa.alalam.ir/news/5147916>.

^۲ ویس و حسن، داعش؛ گزارش از درون ارتش وحشت، ترجمه: علی پیرحیاتی و ثریا قاسمی، تهران: انتشارات نقد فرهنگ، ۱۳۹۵، ص

چهره حقیقی این «دولت» و «دولتمردان» آن را به شمار بسیار مردان و زنانی که متأثر از تبلیغات گسترده به آنان می‌پیوندند، شناسانده و راهکارهایی به منظور مواجهه، متوقف‌نمودن، منحنط‌کردن و ممانعت از ظهور مجدد این گروه و امثال ایشان ارائه دهند.

لیکن در نگاشته حاضر ضمن استفاده و استناد به منابع مختلف به منظور آشنایی، معرفی و شرح مختصر تاریخ نسبی چرایی و چگونگی برآمدن و رشد این جنبش، تا اعلام برپایی «دولت اسلامی» به عنوان پیش‌نیاز ورود به بحث اصلی، نگارنده قصد دارد پس از استخراج روایات، احادیث و آیات که به گونه‌ای طعنه به تاریخ می‌زنند، از دل بیانیه‌ها و مقالات و استعانت از روش توصیفی و زیر مجموعه آن مطالعه (موردی) دو نشریه انگلیسی زبان متعلق به «دولت اسلامی»، یعنی «دابق» و «رومیه»، به ابهام علمی پژوهش پاسخ دهد. لذا این پرسش مطرح می‌شود که «عمده تمرکز عاملان دولت اسلامی در جهت بازنمایی تاریخ اسلام بر کدامین مضامین و رویدادهای تاریخی استوار بوده است؟ و گزینش روایات تاریخی در دوره‌های فراز و فرود، از اولین شماره «نشریه دابق» تا آخرین شماره «نشریه رومیه»، چگونه بوده و چه تغییراتی یافته است؟». در این راستا بررسی سیر تحول و حرکت انفرادی و مخفیانه زرقاوی تا عراق، اقدامات تروریستی و اعتراف به آنها، ایجاد شاخه القاعده عراق تا برآمدن «دولت اسلامی»، دوره‌های فرود، سپس توسعه قلمرو و ادعای «احیاء خلافت اسلامی بر منهج نبوی» ضروری می‌نماید. افزون بر این راقم این سطور قصد دارد تا دریابد استنادات تاریخی، اعم از آیات، روایات و احادیث، در پانزده شماره «نشریه دابق»، و در فصلی مجزا سیزده شماره «نشریه رومیه»، عمده روایات مورد استناد سران و عوامل کلیدی «دولت اسلامی» حول چه محورها و مفاهیمی است و از کدامین مقاطع تاریخی برگزیده شده و بیشتر بر چه مضامینی اشاره دارند.

به نظر می‌رسد سران «دولت اسلامی» از آغاز رسمی فعالیت خود در قالب گروهک «الجماعه التوحید و الجهاد» به رهبری ابومصعب زرقاوی و بیعت با القاعده در سال ۲۰۰۴م، همچنین اعلان ضمنی استقلال و جدایی «دولت اسلامی عراق» پس از بیعت با ابوعمر بغدادی، و در نهایت ادعای برپایی «خلافت اسلامی بر منهج نبوی» در عراق و سوریه در سال ۲۰۱۴م، در کنار دیگر ابزارها و شیوه‌ها جهت پیشبرد اهداف خود با تمرکز بر مجموعه‌ای از مفاهیم و عبارات، به مدد استنادات گزینشی مکرر و تأکید و تمرکز متغیر به آیات، روایات و حوادث تاریخی در دوره‌های قدرت و ضعف جهت توجیه اقدامات خود نظیر اعلام خلافت، اثبات حقانیت و کسب مشروعیت بهره جستند. لیکن میزان تأکید و تمرکز ایشان بر این مفاهیم با توجه به شرایط، تحولات و اهداف هر دوره متغیر بوده است.

در این نوشتار، شیوه گردآوری داده‌ها عمدتاً به روش کتابخانه‌ای است. اما علاوه بر لزوم مراجعه به آثار مکتوب گذشته نگارنده نیازمند اسناد، مراجع و آثار متأخر از جمله: اخبار، کتب و اشکال گوناگون رسانه

بوده، از این رو هر گونه مطلبی که به نحوی اطلاعاتی در مورد «دولت اسلامی» ارائه نموده و قابل دسترسی بوده، مورد استفاده قرار گرفته است.

این پژوهش در سه بخش اصلی، با توصیف روشمند، در برگیرندهٔ اهمّ اطلاعات گردآوری شده است. پس از دیباچه و قبل از ورود به این سه بخش تعدادی از آثار «ناظر بر مسألهٔ نگارش پیش رو» و هم‌عرض با آن معرفی شده‌اند؛ از این منظر، ضمن بیان شباهت‌ها به موجب نزدیکی موضوع هر دو تحقیق، بر نکته‌ها یا نکات فراق میان مسائل مطرح شده در هر یک تأکید، و بداعت نشر حاضر معلوم گردیده است.^۱ سپس به دلیل ضرورت درک بهتر و رفع ابهام، به ویژه در استفادهٔ مکرر از واژهٔ «دولت اسلامی»، تعدادی از مفاهیم، تعریف، تبیین و شرح داده شده‌اند. همچنین شماری از پژوهش‌ها و مکتوبات مشابه نگارش پیش رو، و منابع و مآخذ محوری که راهنما و معرف این جریان برای نگارنده بوده‌اند، ذیل دو عنوان در این بخش معرفی، نقد و وجوه قدرت و ضعف آن‌ها شرح داده شده‌اند.

بخش اول، با عنوان «از زرقاوی تا خلافت اسلامی»، به دنبال سرفصل‌های فرعی متعدّد، مسیر حرکت انفرادی زرقاوی اردنی را پس از شرح مختصر ویژگی‌های فردی او از آغاز به بحث می‌گذارد. سپس، نحوهٔ برقراری ارتباط با سران القاعده، برخورداری از حمایت آنان، اولین اقدامات با سودجستن از ناآرامی‌ها در عراق و در قالب گروه زیرزمینی، تا قدرت گرفتن و اظهار وجود پس از پذیرش مسئولیت و اعلام اقدامات تروریستی، اخلاف این گروه و برآمدن دولت اسلامی، فراز و فرودهای متواتر، توسعهٔ قلمرو و ادعای «احیاء خلافت اسلامی بر منهج نبوی»، به اختصار، اما با تکیه بر اهمّ وقایع و گاه مطابق با رویکرد دولت اسلامی، یعنی بیان حوادث مشابه تاریخی، تشریح می‌شود. در نهایت، مختصری از وقایع مرتبط و اقدامات دولت اسلامی از اولین شمارهٔ «نشریهٔ دابق» تا آخرین شمارهٔ «نشریهٔ رومیه» روایت می‌گردد.

بخش دوم و سوم که در واقع مرکز ثقل و نقطهٔ آغاز و انجام این مکتوب است، حاوی تمامی گونه‌های مختلف بازنمایی تاریخ اسلام از دیدگاه دولت اسلامی است. پس از ترجمهٔ عمده مطالب نشریات «دابق» و «رومیه»، داده‌ها گردآوری، گزینش و حذف شده و گاه مواردی به آنها اضافه شده است. لیکن، ترتیب مطالب منتخب دست‌نخورده باقی مانده‌اند. سپس با برقراری پیوند میان اجزاء یک شماره، همچنین میان شماره‌های متوالی مجلات، مطالب تدوین شده‌اند. از این طریق، به دور از تعصب و استمداد از تحلیل، علاوه بر دستیابی به عناصر مورد تمرکز و توجهٔ این دولت می‌توان به میزان تأکید، ثبات و حتی تغییر و تبدیل در گزینش روایات و حوادث در دوره‌های مختلف دست یافت.

تنها بخش‌هایی تحت عنوان «سخنی با خواهران» از هر دو عنوان نشریه با هدف برقراری ارتباط و انسجام میان آنها، از تمام مجلدات جمع‌آوری شده و مجدداً به ترتیب تاریخ نشر در کنار هم قرار گرفتند تا فصلی یکپارچه تحت این عنوان ارائه شود. در نهایت، در فصلی جداگانه تعدادی از واژگان کلیدی و پرکاربرد

«دولت اسلامی» به اختصار نام برده شده و تعاریف و تفاسیر موجود در مجلات جمع‌آوری و در کنار یکدیگر قرار داده شدند تا نسبت به این جریان معرفت بیشتری حاصل شود.

بخش پایانی با عنوان «جمع‌بندی و نتیجه‌گیری»، در برگزیده کلیه مطالب، یعنی عنوان و شیوه به کار گرفته شده در پژوهش و تکرار پرسش‌ها و پاسخ‌های برآمده پس از غور در نشریات می‌باشد. در نهایت، مجموع داده‌ها با رعایت شرط ایجاز وصف خواهند شد تا میزان صحت مدعای اصلی پژوهشگر مورد سنجش قرار گیرد.

معرفی و نقد پژوهش‌های مرتبط

در این مقال مکتوباتی چند از مطالب پیش‌خوانده مرتبط گزینش شده، پس از معرفی و نقد مختصر هر یک از آن‌ها، به وجه یا وجوه تمایز آن با اثر پیش رو به جهت اجتناب از موازی‌کاری اشاره شده است. لازم به ذکر است، دلیل چیدمان این پژوهش‌ها به ترتیب مشخص شده، نه براساس داوری و بیان برتری و رجحان آنها- هرچند درجه ارزشمندی آثار متغیر بوده و ارزش‌گذاری امری ناگزیر است- بلکه ابتدا نگاشته‌ها و مکتوبات پژوهشگران غیرایرانی به منظور دورماندن هرچه بیشتر تحقیق از تعصب ناشی از مذهب، به ترتیب حروف الفبا معرفی شده، سپس مکتوبات ایرانی با لحاظ نمودن مرتبه علمی صاحبان اثر در این بخش گنجانده شده‌اند:

- هارورو جی اینگرام^۱، نشریه‌های انگلیسی زبان دولت اسلامی، ۲۰۱۷-۲۰۱۴م: روند و پیامدهای ارتباطات راهبردی CT-CVE^۲؛ «راهنمای مرجع سریع اخبار دولت اسلامی» (شماره‌های: ۱-۳)، «گزارش دولت اسلامی» (شماره‌های: ۴-۱)، «دابق» (شماره‌های: ۱۵-۱) و «رومی» (شماره‌های: ۱-۱۳).

در این رساله، پژوهشگر با ارائه خلاصه‌ای از مضامین کلیدی و شیوه‌های تبلیغاتی به کار گرفته شده در نشریات انگلیسی زبان دولت اسلامی، تلاش نموده است تا به منظور راهنمایی مخاطبان، مرجعی مختصر اما مفید مهیا نماید. از این رو، ضمن تجمیع ویژگی‌ها و نوسانات دوره‌ای- تاریخی این جریان، به چهار روش عمده اتخاذ شده از جانب ایشان با هدف اثرگذاری بر «مسلمانان»، به ویژه در غرب، دست یافته است. لذا با استفاده از فرآیند راهبردی CT-CVE (برنامه و ارزیابی فرآیند ضد تروریسم و مقابله با خشونت افراطی)، راهکارهایی را جهت رویارویی با «دولت اسلامی» در زمان حال و در آینده پیشنهاد می‌کند.

1. Haroro J. Ingram, "Islamic State's English-language magazines. 2014-2017: Trends & implications for CT-CVE strategic communications The International Centre for Counter-Terrorism", Netherlands: The Hague, ICCT Research paper, March 2018.

۲. مبارزه با تروریسم و مبارزه با تروریسم خشونت‌آمیز

هارورو پس از واکاوی این نشریات چنین استنباط می‌کند: «دولت اسلامی در وهله نخست با استفاده ترکیبی از انتخاب هویتی-منطقی در تلاش است برای مخاطبان گوناگون خود نظامی رقابتی-معنایی فراهم آورد که با طراحی روش‌های دقیق می‌توان این راهبردها را بی‌اثر ساخت. نکته دوم اینکه، این دولت با درک درست موقعیت و کارآیی، موضوعاتی متنوع را برگزیده و بر برخی نسبت به دیگر موارد در دوره‌های فراز و فرود تمرکز بیشتری داشته است.»^۱ با این وجود، این‌گرام بر این باور است که، شناسایی دقیق نشانه‌های مورد استفاده این جنبش می‌تواند به مقابله با چالش‌های فعلی و آینده یاری رساند. در گام سوم، بیان می‌شود: «دولت اسلامی به واسطه و به مدد این شکل از رسانه، در کنار بهره‌گیری از دیگر اقسام آن، از تهدیداتی چندگانه استفاده کرده است. لیکن از طریق اصل به‌کارگیری ارتباطات استراتژیکی، نظیر «ساده‌انگاری به منظور دریافت بیشترین اثر»، این تهدیدات خنثی‌شدنی است.»^۲ در آخر وی اظهار می‌کند، دولت اسلامی از این نشریات به‌عنوان ابزاری جهت القاء منطقی‌بودن حملات «الهام گرفته‌شده» سود جسته است. با این حال، با شناسایی دقیق رویه مورد استعمال می‌توان این جنبه را نیز فاقد اعتبار ساخت.^۳

با واکاوی نشریات، محقق استنتاج و اظهار می‌نماید، شیوه‌های مورد استفاده دولت اسلامی به هیچ روی منحصر به فرد نبوده، بلکه از اصول تبلیغاتی متفکران شورشگری همچون: مائو تسه تونگ (رهبر انقلاب کمونیستی چین)، چه گوارا (نظریه‌پرداز آرژانتینی)، هوشی مین (رهبر انقلاب ویتنام) و عبدالعزیز آل مقرن (رهبر نظامی القاعده عربستان) بهره جسته است. از این بابت، او اذعان می‌کند: «این دولت با ایجاد هماهنگی میان کوشش‌های تبلیغاتی و سیاسی-نظامی توانسته است به بیشترین میزان اثرگذاری کردار و گفتار خود و بی‌اثر ساختن تلاش‌های مخالفان دست یابد.»^۴

به رغم آنچه پیش‌تر آمد، این‌گرام اعتراف می‌کند، در شیوه تبلیغاتی این گروه جهادی سه نکته منحصر به فرد وجود دارد: ۱) استفاده به‌جا از ایده «آخرالزمانی» در دوره‌های فراز و فرود، ۲) بهره‌مندی از مفهوم «خلافت» به‌عنوان راهبردی چندوجهی جهت تصمیم‌گیری منطقی-هویتی هواداران-هرچند این جنبش تنها در میزان استفاده از این دو مفهوم به صورت جزئی و گزینشی عمل کرده‌است؛ ۳) یعنی مهم‌ترین ویژگی، به‌کارگیری راهبرد ترکیبی و خود-تقویت‌کننده، و تأثیر روانی آن بر مخاطب بوده‌است.^۵

در این پژوهش، محقق با استفاده از جدول، هر مجموعه از نشریات را به ترتیب شماره و با ذکر نام، تاریخ نشر، نمایش جلد، تعداد صفحات، فهرست گزارش‌های موردی و عناوین کلیدی به کار رفته، به

1. Haroro J. Ingram, March 2018, pp. 4- 5.

2. Ibid, p. 5.

3. Ibid, pp. 5- 6.

4. Ibid, pp. 3- 4.

5. Ibid, p. 36.

خوانندگان معرفی کرده، سپس توضیحاتی در باب کلیت نشریات ارائه می‌دهد. از این بابت می‌توان ادعا کرد، هارورو جی اینگرام به صورت کاملاً مختصر و مفید اطلاعات جامعی را در اختیار همگان، حتی افرادی که مجلات را ندیده و مطالعه نکرده‌اند، قرار می‌دهد؛ به نحوی که مخاطب می‌تواند ضمن آگاهی از محتوای کلی نشریات، از تحولات درونی «دولت اسلامی» نیز مطلع شود.

در انتها، پژوهشگر برای متخصصین و افرادی که از فرآیند ارتباط راهبردی CV-CVE استفاده می‌کنند، با استفاده از یافته‌های پژوهش نکاتی آموزنده استخراج می‌کند؛ از جمله: «(۱) دولت اسلامی با بهره‌گیری از ترکیب پیام‌های هویتی- منطقی، به منظور شکل‌دهی به ادراکات و قطبی‌نمودن یکسان حمایت دوستان و دشمنان، برای مخاطبین خود «نظامی رقابتی- معنایی» طراحی کرده است. (۲) این گروه در طول سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۱۴م از راهبرد «مصون‌سازی»، یعنی انتخاب و اولویت‌بخشی به عناوینی خاص در هر دوره بر دیگر عناوین، مطابق با شرایط فراز و فرود سود جسته است. (۳) نقش راهبردی این نشریات باید از کل محتوای رقابت‌های تبلیغاتی فهمیده شود، و (۴) مشخصات ظاهری «نشریه رومیه» انعکاس‌دهنده راهبرد مصونیت تبلیغاتی و محور نظامی- سیاسی سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷م می‌باشد.»^۱

در مجموع، در پرتو این پژوهش، مطابق با ادعای صاحب اثر و ارائه اطلاعاتی مختصر و مفید از محتوا و عناوین مهم هر شماره از چهار عنوان نشریه برای مخاطب، می‌توان به دوره‌های ضعف و قدرت و مفاهیم کلیدی و مختص هر دوره پی برد. همچنین، این نوشتار برای پژوهشگرانی که قصد دارند حوادث و روایات مستند، اقدامات و رویکردهای مهم ناشی از تحولات هر دوره، نیز میزان پایداری دولت اسلامی به مفاهیم کلیدی را ارزیابی کنند- از جمله در پژوهش جاری- به‌عنوان نقشه‌ای کلی می‌تواند یاری‌رسان باشد. لیکن، ورود به لایه‌های درونی کلیه شماره‌های دو نشریه «دابق» و «رومیه» و شناخت، گزینش و چینش هرآنچه نشانی از ارجاع و استناد تاریخی داشته و در جهت مشروعیت بخشی میان بینش و کنش وابستگان این مجموعه با اندیشه و عمل سلف به کارگرفته شده و قصد دارد تشابه و تساوی و پیوند میان اندیشه و عمل خلف با سلف را نشان دهد، هدف پژوهش پیش رو و سبب تمایز آن با این پژوهش است.

• نوح ترنر، «ادبیات خشونت؛ تجزیه و تحلیل مجله داعش با بهره‌گیری از ابزار نظریه بنیادگرایی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، فرانکفورت؛ دانشگاه گوته، مارس ۲۰۱۸م.^۲

پژوهشگر بر این باور است که به منظور دستیابی به چگونگی و چرایی اعمال خشونت توسط گروه‌های جهادی و توجیه اقدامات ایشان لازم است با توجه به «نظریه جنبش اجتماعی» این اقدامات را به

^۱ Haroro J. Ingram, March 2018, pp. 31- 37.

^۲ Noah Turner, "Words of Violence; Analyzing Daesh's Dabiq magazine through the lens of radicalization theory", master thesis, Frankfurt: Goethe University, March 2018.

صورت روشمند دسته‌بندی نمود تا بتوان به اندیشه‌ی عاملان آن دست یافت. لذا وی تلاش می‌کند تا با بهره‌گیری از نظریات مختلف و با استفاده از تجزیه‌ی کمی محتوای مجلات و تحلیل کیفی ۴۳ مقاله موجود در ۶ شماره اول مجله «دابق»، صحت مفروضات خویش را مورد ارزیابی قرار دهد. در این راستا، مطابق با قالب کلی ارائه‌شده در نگارش مقالات و پایان‌نامه‌ها، پس از فهرست مطالب و مقدمه، تاریخچه مختصری از ظهور گروه جهادی داعش در خاورمیانه را گزارش می‌کند. سپس، همسو با اکثر افراد و گروه‌هایی که پژوهش‌هایی را با محوریت قرار دادن این گروه جهادی انجام داده‌اند، بیان می‌کند: «داعش یگانه گروه جهادی - سلفی است که با داعیه بازگشت به جامعه اسلامی صدراسلام، تنها ایدئولوژی و تفسیر خود از دین را معتبر دانسته و اقدامات خویش را بدون هیچ قید و شرطی مشروع می‌داند. افزون بر این، این جریان با سودجستن از آیات و روایات سعی در توجیه عالمان دین و به چالش کشیدن آنها نداشته، بلکه مخاطبان عادی و عام را مدنظر قرار داده است و تلاش می‌کند آنان را در پیوستن به این سازمان تشویق و ترغیب نماید. «دولت اسلامی» در جهت پیشبرد مقصود خویش از طیف وسیعی از گونه‌های مختلف رسانه‌های مدرن در سطوح منطقه‌ای و جهانی استفاده می‌کند.»^۱ نوح با بررسی استراتژی تبلیغاتی داعش استنباط می‌کند: «این گروه دو هدف عمده را دنبال می‌نماید؛ نخست با کمک گرفتن از ساختار حرفه‌ای تبلیغات در پی جذب گسترده نیرو بوده، از طرف دیگر، با انحصاری کردن اطلاعات دریافت‌شده توسط نیروهایش و در داخل قلمرو خویش، تلاش می‌کند تا از رسیدن اخبار سراسر جهان به این افراد و مطلع شدن از این واقعیت که تبلیغات این گروه از اعتبار کمی برخوردار است، ممانعت به عمل آورد.»^۲ پژوهشگر پس از مذاقه در نشریات و مقالات ۶ شماره اول «دابق» استنتاج می‌نماید: «عمده تبلیغات داعش حول چندین محور اصلی است: ۱) توجیه و مشروعیت‌بخشی خویش، اقدامات انجام‌شده، خلافت و تشکیل دولت، ۲) تأکید بر لزوم هجرت به سرزمین اسلامی و بیعت با خلیفه در برابر بدنام کردن هر آن کس که در مقابل ایشان قرار دارد، و بی‌طرفان، ۳) تهدید، ترور و ایجاد رعب و وحشت برای مخالفان و معاندان، و در مقابل، نمایش اقدامات بشردوستانه در محدوده قلمرو خویش با به تصویر کشیدن مدینه فاضله‌ای که هر «راست دینی» سوای ماندن در آن را در سر می‌پروراند؛ تمامی این موارد با ارجاعات و استنادات مکرر و بعضاً تکراری به آیات، روایات و حوادث تاریخ اسلام توجیه می‌گردند.»^۳

ترنر سپس «مجله دابق» را به لحاظ ساختار و محتوا توصیف می‌کند. او عنوان مهم و پرتکرار را نام برده و به اختصار در مورد هر یک توضیح می‌دهد. سپس اذعان می‌کند، کنجکاوی در جهت کشف اندیشه و ایدئولوژی داعش، محققان بسیاری را بر آن داشته تا با رویکردهای متفاوت نشریات دولت

1. Noah Turner, 2018, p. 35.

2. Ali says, Ibid. p. 40.

3. Ibid. p. 44.

اسلامی را مورد توجه، ارزیابی و سنجش قرار دهند. لذا خود در بخش پیشینه پژوهش به معرفی آثار چند تن از این محققان، همسو با پژوهش خویش می‌پردازد.

وی در بخش چارچوب نظری، قالب و بخش‌های اصلی نظریه جنبش اجتماعی، نظریات بنیادگرایی و مدل «پیش‌نظریه‌ای کمسیس»^۱ را شرح می‌دهد. همچنین، در قسمت مربوط به «تحول از بنیادگرایی به افراط‌گرایی خشونت‌طلب» (RVE)، نظریه و مدل‌های مختلف آن را توضیح داده و نتیجه می‌گیرد: «نمی‌توان شکلی جهانی و منحصر به فرد برای تروریست و چرایی پیوستن به این گروه‌ها ارائه نمود.» در ادامه، نوح «طرح سه نوع مظنون اندراس و همکاران» و «مدل چهار مرحله‌ای راندی بروم» را تشریح کرده، در بیان علت انتخاب و تأکید بر این دو مدل، خاطر نشان می‌کند: «با توجه به هدف پژوهش، یعنی درک رفتار و استفاده از اقدامات خشونت‌آمیز در بنیادگراها، این دو نظریه بیش از دیگر مدل‌های ارائه‌شده می‌توانند یاری‌رسان باشند؛ به‌ویژه نظریه بروم که به طور خاص به چارچوب-بندی و چگونگی مشروعیت‌بخشی به اعمال خشونت‌آمیز پرداخته است.»^۲

در بخش شیوه پژوهش، نوح مقصود خود را دستیابی به چگونگی توجیه اقدامات خشونت‌آمیز با مطالعه موردی «مجله دابق» بیان کرده، سه پیش فرض را در قالب چارچوب‌های نظری ذکر شده به آزمون می‌گذارد. وی در این راستا با بهره‌گیری از شیوه تحلیل محتوا، و به زعم خویش به منظور رسیدن به پاسخی جامع، تنها ۶ مجلد اول را که از جولای ۲۰۱۴م تا ژانویه ۲۰۱۵م منتشر شده‌اند، مورد مطالعه و بررسی قرار می‌دهد. در مرحله بعد، ترنر اطلاعات موجود و مدنظر را که شامل تمامی محتویات دیداری و شنیداری است، براساس مدل‌های ارائه‌شده توسط اندراس و بروم که شباهت بیشتری با یکدیگر دارند دسته‌بندی و کدگذاری کرده، سپس اظهار می‌کند، کدگذاری‌ها تماماً معنادار و منطبق با نظریات استخراج شده‌اند. در نهایت، صاحب این پژوهش یافته‌ها را به روش استقرایی مورد ارزیابی و آزمون قرار می‌دهد. نتیجه به دست آمده بیانگر این واقعیت است که، اولین شیوه توجیه‌کننده خشونت توسط این دولت به اصطلاح اسلامی، تحریک احساسات است. سپس، توسط عاملان این جریان تلاش می‌شود تا ضمن وانمودکردن این مطلب که «دولت اسلامی به عدالت اجتماعی پایبند است و در جهت تحقق این امر گام برمی‌دارد»، دشمنان را محکوم و بدنام نماید. افزون بر این، این گروه جهادی استدلال می‌کند: «خشونت ما در پاسخ به خشونت اعمال‌شده علیه

^۱. Uwe E. Kemmesies says, Ibid, p. 60.

^۲ مقالات راندی بروم توسط اینجانب ترجمه و در مجله بین‌المللی پژوهش ملل به چاپ رسیده است؛ راندی بروم، «افراط‌گرایی خشونت‌آمیز تحت تأثیر مبانی فکری بنیادگرایی» (۱)؛ «مروری بر نظریه‌های علوم اجتماعی»، ترجمه: فاطمه متوسلی، پژوهش ملل، دوره چهارم، شماره ۴۵، شهریور ۱۳۹۸؛ و راندی بروم، «افراط‌گرایی خشونت‌آمیز تحت تأثیر مبانی فکری بنیادگرایی» (۲)؛ «مروری بر مدل‌های مفهومی و تحقیقات کاربردی»، ترجمه: فاطمه متوسلی، پژوهش ملل، دوره چهارم، شماره ۴۷، آبان ۱۳۹۸.